

9. DERS - ٩ - الدَّرْسُ التَّاسِعُ

MUBTEDA VE HABER المُبْتَدَأُ وَالْخَبَرُ

عِنَاصِرُ الْجُمْلَةِ الْإِسْمِيَّةِ İSİM CÜMLESİNİN ÖGELERİ

* İsim cümlesinin iki ögesi vardır: Mubteda ve Haber. (Özne ve Yüklem)

Mubteda: Cümlenin öznesi olan ögedir.

Haber: Cümlenin yüklemi olan ögedir.

المُبْتَدَأُ MUBTEDA

Önemli Kurallar

1. Mubteda da Haber de merfûdur:

الْوَلَدُ عَاقِلٌ . Çocuk akıllıdır. الطَّالِبُ مُجْتَهِدٌ . Öğrenci çalışkandır.

الطَّالِبُ Mubteda. Merfû. Ref alâmeti damme. مُجْتَهِدٌ Haber. Merfû. Ref alâmeti damme.

2. Mubteda genellikle marife, haber ise genellikle nekradır.

السَّيَّارَةُ جَدِيدَةٌ . Araba yenidir.

* Mubteda, hakkında bilgi verilen ögedir. Hakkında bilgi verilen öge konumunda olduğu için de mubtedanın ال takısı alması gerekir. Zira bilmediğimiz, belirli olmayan bir şey hakkında bilgi veremeyiz.

الْحَوُّ بَارِدٌ . Hava soğuktur. الْبَيْتُ بَعِيدٌ . Ev uzaktır. الْقَلَمُ قَصِيرٌ . Kalem kısadır.

الْوَلَدُ صَغِيرٌ . Çocuk küçüktür.

* Mubteda, merfû olduğu için, mubtedanın yerini turan, merfû munfasıl zamir zamir de (ayrık özne zamiri), merfû sayılmaktadır.

هُوَ مُعَلِّمٌ هُمَا مُعَلِّمَانِ هُمْ مُعَلِّمُونَ
هِيَ مُعَلِّمَةٌ هُمَا مُعَلِّمَتَانِ هُنَّ مُعَلِّمَاتٌ

3. Mubteda, cümlenin konusu, Haber de o konu hakkında bilgi veren, o konudan söz eden ögedir:

Ali yazardır. **عَلِيٌّ كَاتِبٌ** Fatma öğretmendir. **فَاطِمَةٌ مُدْرِسَةٌ**
 Kitap arkadaştır. **الْكِتَابُ صَدِيقٌ** Cadde kalabalıktır. **الشَّارِعُ مُزْدَحِمٌ**
 Fiyatlar yüksektir. **الْأَسْعَارُ مُرْتَفِعَةٌ**

Mubteda, isim tamlaması olabilir:

Hasan'ın arkadaşı kâtiptir. **صَدِيقُ حَسَنِ كَاتِبٌ**
 Mubteda. İsim tamlaması. **صَدِيقُ حَسَنِ** Haber **كَاتِبٌ**

Mubteda, sıfat tamlaması olabilir:

Çalışkan arkadaş, samimidir. **الصَّدِيقُ الْمُجْتَهِدُ مُخْلِصٌ**
 Mubteda. Sıfat tamlaması. **الصَّدِيقُ الْمُجْتَهِدُ** Haber **مُخْلِصٌ**

Mubteda, atıf grubu olabilir:

Ali ve Hasan yazardır. **عَلِيٌّ وَحَسَنٌ كَاتِبَانِ**
 Mubteda. Atıf grubu. **عَلِيٌّ وَحَسَنٌ** Haber **كَاتِبَانِ**

* Mubteda, birden fazla kelimedenden oluşabilir:

Hasan'ın çalışkan arkadaşı, samimidir. **صَدِيقُ حَسَنِ الْمُجْتَهِدِ مُخْلِصٌ**
 Mubteda **صَدِيقُ حَسَنِ الْمُجْتَهِدِ** Haber **مُخْلِصٌ**
 Hasan'ın İzmirli çalışkan arkadaşı, samimidir. **صَدِيقُ حَسَنِ الْمُجْتَهِدِ الْإِزْمِيرِيِّ مُخْلِصٌ**
 Mubteda **صَدِيقُ حَسَنِ الْمُجْتَهِدِ الْإِزْمِيرِيِّ** Haber **مُخْلِصٌ**

4. Mubteda ve Haber arasında cinsiyet ve sayı bakımından uyum aranır. Ancak mubteda, insan dışındaki çoğul varlıkları ifade etmesi durumunda uyum aranmaz. Haber, mufred muennes olur:

Öğrenci çalışkandır. **الطَّالِبُ مُجْتَهِدٌ**
 İki öğrenci çalışkandır. **الطَّالِبَانِ مُجْتَهِدَانِ**
 Öğrenciler çalışkandır. **الطَّلَابُ مُجْتَهِدُونَ**
 Kız öğrenci çalışkandır. **الطَّالِبَةُ مُجْتَهِدَةٌ**
 İki kız öğrenci çalışkandır. **الطَّالِبَتَانِ مُجْتَهِدَتَانِ**

الطَّالِبَاتُ مُجْتَهِدَاتٌ . Kız öğrenciler çalışkandır.

الکُتُبُ مُفِيدَةٌ . Kitaplar yararlıdır.

Mufred:

الْعِلْمُ كَنْزٌ . İlim bir hazinedir.

العِلْمُ Mubteda. Mufred. Muzekker. كَنْزٌ Haber. Mufred. Muzekker

الْوَالِدَةُ رَبَّةٌ بَيْتٍ . Anne ev hanımıdır. Çocuk doktordur. طَبِيبٌ

الطَّالِبُ نَاجِحٌ . Kız öğrenci başarılıdır الطَّالِبَةُ نَاجِحَةٌ Erkek öğrenci başarılıdır.

السَّيَّارَةُ سَرِيعَةٌ . Otomobil hızlıdır. أَنَا طَالِبَةٌ Ben (kız) öğrenciyim.

الشَّجَرَةُ خَضْرَاءٌ . Ağaç yeşildir.

Tesniye:

الطَّالِبَانِ نَاجِحَانِ . İki erkek öğrenci başarılıdır.

الطَّالِبَانِ Mubteda. Tesniye. Muzekker. نَاجِحَانِ Haber. Tesniye. Muzekker.

الْعَمَّانِ فَاضِلَانِ . İki amca faziletlidirler.

الْعَمَّانِ Mubteda. Tesniye. Muzekker. فَاضِلَانِ Haber. Tesniye. Muzekker.

أَحْمَدُ وَعَلِيٌّ طَبِيبَانِ . Ahmet ve Ali doktordur.

أَحْمَدُ وَعَلِيٌّ Mubteda. Tesniye. Muzekker. طَبِيبَانِ Haber. Tesniye. Muzekker.

الْفَلَّاحَانِ مَسْرُورَانِ . İki çiftçi mutludurlar.

الْفَلَّاحَانِ Mubteda. Tesniye. Muzekker. مَسْرُورَانِ Haber. Tesniye. Muzekker.

الْعَمَّتَانِ فَاضِلَتَانِ . İki hala faziletlidir.

الْعَمَّتَانِ Mubteda. Tesniye. Muennes. فَاضِلَتَانِ Haber. Tesniye. Muennes.

الْفَلَّاحَتَانِ نَشِيطَتَانِ . İki bayan çiftçi çalışkandır.

الْفَلَّاحَتَانِ Mubteda. Tesniye. Muennes. نَشِيطَتَانِ Haber. Tesniye. Muennes.

المُسْلِمَتَانِ مُخْلِصَتَانِ . İki Müslüman bayan samimidirler.

المُسْلِمَتَانِ Mubteda. Tesniye. Muennes. مُخْلِصَتَانِ Haber. Tesniye. Muennes.

Tesniye oldukları için mubteda ve haber elif (ا) ile merfû olmuşlardır.

Cem-i Muzekker Salim:

المُعَلِّمُونَ عَالِمُونَ. Öğretmenler âlimdirler.

المُعَلِّمُونَ Mubteda. Cemi. Muzekker. عَالِمُونَ Haber. Cemi. Muzekker.

المُوظَّفُونَ مَشْغُولُونَ. Memurlar meşguldürler.

المُوظَّفُونَ Mubteda. Cem-i Muzekker. مَشْغُولُونَ Haber

اللاعِبُونَ مُسْتَعِدُّونَ لِلْمُبَارَاةِ. Oyuncular maça hazırdırlar.

اللاعِبُونَ Mubteda. Cem-i Muzekker. مُسْتَعِدُّونَ Haber

المُسَافِرُونَ مُسْتَعِدُّونَ لِلسَّفَرِ. Yolcular yolculuğa hazırdırlar.

المُسَافِرُونَ Mubteda. Cem-i Muzekker. مُسْتَعِدُّونَ Haber.

(و) harfi ile merfû olmuşlardır.

Cem-i Muennes Salim:

المُعَلِّمَاتُ عَالِمَاتٌ. Bayan öğretmenler âlimdirler.

المُعَلِّمَاتُ Mubteda. Cemi. Muennes. عَالِمَاتٌ Haber. Cemi. Muennes.

الطَّبِيبَاتُ مَاهِرَاتٌ. Bayan doktorlar yeteneklidirler.

الطَّبِيبَاتُ Mubteda. Cem-i Muennes. مَاهِرَاتٌ Haber.

الأمّهاتُ رَحِيمَاتٌ. Anneler merhametlidirler.

الأمّهاتُ Mubteda. Cem-i Muennes. رَحِيمَاتٌ

المُسَافِرَاتُ مُسْتَعِدَّاتٌ لِلسَّفَرِ. Bayan yolcular yolculuğa hazırdırlar.

المُسَافِرَاتُ مُسْتَعِدَّاتٌ

(ـ) Damme ile merfû olmuşlardır.

Cem-i Teksir:

* Mubteda, insanların cem-i teksiri olduğu zaman, haber cem-i teksir veya cem-i muzekker sâlim olur.

* Mubteda, insanların cem-i teksiri olduğu zaman, damme ile merfû olur.

* Cem-i Teksir'in haberi, cem-i muzekker sâlim olursa (و) ile merfû olur:

الأولادُ عاقلونَ . Çocuklar akıllıdır. .

الأولادُ Mubteda. Cemi teksir(Akıllı varlık). Damme ile merfû. عاقلونَ Cem-i muzekker salim. Vav ile merfû.

الأنبياءُ شرفاءُ . Nebiler şerefli dirler.

الأنبياءُ Mubteda. Cemi teksir. Damme ile merfû. شرفاءُ Haber. Cemi teksir. Damme ile merfû.

الرجالُ نائمونَ . Erkekler uyuyorlar.

الرجالُ Mubteda. Cemi teksir. Damme ile merfû. نائمونَ Haber. Cemi muzekker salim. Vav ile merfû.

الجنودُ مدافعونَ عنِ الوطنِ . Askerler vatani savunuyorlar.

الجنودُ Mubteda. Cemi teksir. Damme ile merfû. مدافعونَ Haber. Cem-i muzekker salim. Vav ile merfû.

* Mubteda, insan dışındaki varlıkların çoğuluysa, haber mufred muennes olur. Çünkü Arapçada akılsız çoğullar, cümle yapısında mufred müennes olarak kabul edilirler.

البُلبُلُ ذكيٌّ . البُلْبُلَانِ ذكيَّانِ . البَلَابِلُ ذكيَّةٌ .

البُلبُلُ ذكيٌّ Mufred. Muzekker.

البُلْبُلَانِ ذكيَّانِ . Tesniye. Muzekker.

البَلَابِلُ ذكيَّةٌ . Cemi. Mukesser

الأبوابُ مَفْتُوحَةٌ . Kapılar açıktır. الأشجارُ عَالِيَةٌ . Ağaçlar yüksektir.

السَّيَّاراتُ جَدِيدَةٌ . Otomobiller yenidir. الأقلامُ قَسيْرَةٌ . Kalemler kısadır.

المَكْتَبَاتُ مُمْتَلِئَةٌ بِالطَّالِبَاتِ . Kütüphaneler kız öğrencilerle doludur.

* Mubteda, akılsız çoğul olduğu zaman, mubteda ile haber arasında sayı uyumu aranmaz.

* Haber, akılsız cem-i teksir olduğu zaman, mubteda mufred muennes olur.

Bunlar bugünün gazeteleridir. هَذِهِ جَرَائِدُ الْيَوْمِ

هَذِهِ İsm-i işaret olup Mufred müennes yapısındadır. Mahallen merfû. جَرَائِدُ Cem-i teksir.

* Mubtedanın haberi, câr – mecrûr veya zarf olarak gelirse, aralarında cinsiyet ve sayı yönünden uyum aranmaz. Câr-mecrûr veya zarf şeklinde gelen haber, mahallen merfû olur.

Erkek öğrenci sınıftadır. الطَّالِبُ فِي الصَّفِّ

Erkek öğrenciler sınıftadır. الطُّلَّابُ فِي الصَّفِّ

Bayan öğrenci sınıftadır. الطَّالِبَةُ فِي الصَّفِّ

Bayan öğrenciler sınıftadır. الطَّالِبَاتُ فِي الصَّفِّ

Kuşlar ağacın üstündedir. الطُّيُورُ فَوْقَ الشَّجَرَةِ

Meryem fakültenin önündedir. مَرْيَمُ أَمَامَ الْكُلِّيَّةِ

* Mubteda ve haber, Maksûr ve Menkûs isim olursa, son harfleri harekeyi gizler, bu durumda mubteda ve haber, mukadder (var sayılan) bir damme ile merfû olur. Maksûr isim, son harfi elif (ا) olup, ondan önceki harfin harekesi fetha olan; Menkûs isim, son harfi ya (ي) olup ondan önceki harfin harekesi kesra olan isimdir.

* Maksûr isim, nekre olarak gelirse, sonundaki Elif-i Maksûre düşmez, ancak sonu fethalı tenvin okunur, esas hareke bu tenvinde takdir edilir.

Elinde bir sopa var فِي يَدِهِ عَصًا

عَصًا Mubtedadır. Merfûdur. Merfûluk alameti olan damme tenvinde takdir edilmiştir.

* Menkûs isim, nekre olursa, sonundaki ye (ي) düşer, onun yerini kesreli tenvin alır, bu kelime mubteda veya haber olarak gelirse, damme tenvinde takdir edilir.

Ali kasabada çobandır. عَلِيٌّ رَاعٍ فِي الْقَرْيَةِ

رَاعٍ Haberdir. Merfûdur. Merfûluk alameti olan damme tenvinde gizlenmiştir.

* Akıllı varlıkların nitelikleri de akıllı sayılır: مُسْلِمٌ Bu sözcük akıllıdır.

* Mufred muennes bir isim, çoğul yapıldığında, muenneslik alameti olan ة - ة düşürülür.

مُسْلِمَةٌ < مُسْلِمَاتٌ

* Mufteda ve haberde cinsiyet ve sayı uyumu zorunlu olmakla birlikte, bazı sözcükler tek cinsiyetli olduklarından, bunlarda cinsiyet uyumu aranmaz.

EkmeK bir nimettir. الخُبْزُ نِعْمَةٌ.

Yağmur bir rahmettir. المَطَرُ رَحْمَةٌ.

الخُبْزُ Muzekker

نِعْمَةٌ Muennes

المَطَرُ Muzekker

رَحْمَةٌ Muennes